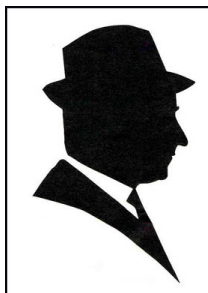

Зборник радова конференције “Развој астрономије код Срба III”
Београд 25-28. април 2004,
уредник М. С. Димитријевић
Публ. Астр. друш. “Руђер Бошковић” бр. 6, 2005, 301-316

**ПРОФ. ЖИВОЈИН ЋУЛУМ (1911 - 1991)
ПЕДАГОГ И ПОПУЛАРИЗАТОР АСТРОНОМИЈЕ**

JAROSLAV FRANCISTY

Астрономско друштво “Нови Сад” - АДНОС
e-mail: jfranci@Eunet.yu – www.adnos.edu.yu

Резиме. Размотрен је живот и рад великог педагога и популаризатора астрономије професора Живојина Ћулума (1911-1991).

УВОД

У нашој земљи, међу значајним професорима у другој половини XX века у ред изузетних педагога спада свакако проф. Живојин Ћулум. У току 44 године професорске каријере постигао је немерљиве резултате у образовању. Запамћен је као најдражи професор бројних генерација ђака и студената у Горњем Милановцу, Сремским Карловцима и Новом Саду, тако да спада у најзначајније педагоге и просветитеље у историји Војводине. У његовом педагошко-просветитељском раду значајно место заузимала је АСТРОНОМИЈА. У овом раду приказаћемо делатност професора Ж. Ћулума у оквиру ове најстарије науке.

ОСНОВНИ БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

*Професор др Живојин Ћулум родио се 08. новембра 1911. године у Батајници, као друго дете (од петоро деце) у сељачкој породици **Петра и***

Данице Ђулум (рођене *Анокић*). У родном месту је завршио основну школу, а гимназију је похађао у Земуну, где је матурирао 1931. године. Студирао је на Филозофском факултету у Београду, на групи за математику, теоријску физику и небеску механику код тада светски чувених професора *математичара Михајла Петровића и астронома Милутина Миланковића*. Дипломирао је 1935. године, дипломским радом из теоријске физике, а следеће 1936. у Билећу је завршио Школу са резервне официре.

Изузетно успешну и пуне 44 године дугу професорско-педагошку каријеру започео је 1937. године као суплент гимназије и васпитач-економ ђачког интерната у Горњем Милановцу. Две године касније, службено је премештен у Сремске Карловце где је 1940. године положио професорски испит. У току априлског рата 1941. године успео је да побегне из немачког логора и цео други светски рат провео је са избеглицама из Срема и Бачке у Пожаревцу. Ту је упознао и своју животну сапутницу *Станку Николетић* (родом из Жабља), са којом се венчао **30. децембра 1943.** године.

У овом складном браку **25. децембра 1944.** године родио им се син јединац **Слободан**, који данас живи и ради као лекар у Немачкој.

После рата, 1944. године дошао је у Нови Сад, где је радио и живео следећих пола века. Предавао је математику и физику у Средњој техничкој школи, затим у индустријско-занатској школи. Организовао је бројне курсеве у оквиру рада Народног универзитета и Дома ЈНА. Од 1949. године ради као професор на Вишој педагошкој школи (ВПШ), а 1962. године је прешао на Машински факултет, где је предавао физику све до пензионисања 1981. године.

Као председник Друштва математичара, физичара и астронома Војводине, учествовао је на 30 семинара за професоре математике и физике, као један од покретача, организатора и предавача. Активно је учествовао на седам конгреса Друштва математичара и физичара Југославије, а 1976. године у Новом Саду био је председник Организационог одбора.

Иако се превасходно бавио професорским радом и педагогијом, написао је око **50 научних радова, 18 уџбеника и приручника и 6 научно-популарних књига**. Чувени су његови уџбеници из физике (коаутор *Бранко Ђурић*), у **5 књига** на укупно **2622** стране.

Био је веома активан и у друштвено-политичком раду: Председник Друштва математичара, физичара и астронома Војводине од 1949. до 1973; Председник Савета Народног универзитета у Новом Саду од 1949 до 1973; Председник Удружења универзитетских наставника Војводине од 1968. до 1973; Председник просветно-културног већа СО Нови Сад, од 1967 до 1969; Републички посланик Просветно-културног већа Скупштине Србије 1969-

1973; Председник одбора за високо школство и науку Просветно-културног већа Скупштине Србије 1969-1973; Председник Покрета “Науку Младима” Војводине 1973-1977; Председник Савеза удружења за сунчеву енергију Војводине-СУСЕВ 1979-1990, итд. Од 1945. године до краја живота 1991. године, обављао је чак 54 разне друштвене функције.

Од свих бројних делатности **највише је волео рад на популаризацији науке**. Може се рећи да су му популарна предавања за народ причињавала велико задовољство и страст. По томе је свакако јединствена личност која је икада живела на овим просторима. Одржао је многобројна предавања по школама, Домовима културе и Народним универзитетима по селима и градовима широм Војводине и тадашње Југославије. Највише је волео да прича младима о нашим великанима науке: *Михајлу Пупину, Николи Тесли, Милутину Миланковићу, Милеви Ајнштајн-Марић, итд.*

Годишње је држао 20-30 предавања, тако да се сматра да је за 44 година педагошког рада имао **преко 1000 научно-популарних предавања**.

Његов допринос у развоју образовања у Војводини је веома велик и немерљив.

Слика 1. Дом Културе у Новом Саду, било је место где је проф. Ђулум одржао бројна предавања.

ПОПУЛАРИЗАЦИЈА АСТРОНОМИЈЕ

1. Спонтана популаризација астрономије после II светског рата (1945 - 1950)

Одмах после ослобођења земље од окупатора, крајем октобра 1944. године почело је обнављање ратом опустошене Војводине у чему су са великим ентузијазмом учествовали и стари и млади становници. Упоредо са материјалном изградњом отпочело је и културно уздизање народа и народности Војводине у складу са тадашњом идеологијом Комунистичке партије Југославије (КПЈ). Док су се још водиле борбе за

протеривање непријатеља из наше земље на „Сремском фронту“ код Руме, крајем 1944. године у Новом Саду су почеле са радом школе за ратом ометене ученике и учеснике Народно ослободилачког рата (НОР), које су радиле целог дана и касно у ноћ. Комунистичка партија, СКОЈ (Савез комунистичке омладине Југославије), Народни фронт најпре спонтано организују бројна јавна предавања у школама и друштвеним организацијама из области НОР, друштвених и техничких наука. Жељни знања после четворогодишњих надчовечанских борби за ослобођење земље, становништво Војводине свих узраста масовно похађа ова предавања, пажљиво слушајући и учествујући у дискусији.

У овој борби за културно уздизање Војводине и стварање новог социјалистичког друштва, непосредно после II светског рата, астрономија је заузимала видно место. Почела је са радом и Виша педагошка школа у Новом Саду, али у празним учионицама и без учила. У циљу набавке учила, професори физике **Бранко Ђурић** и **Живојин Ђулум**, обишли су већа места у Војводини где су сакупили потребне физичке апарате за школски кабинет. Међу њима налазио се и један школски телескоп и колекција црно белих слајдова из астрономије. Још пре рата, као професор у гимназији у Сремским Карловцима, запазивши велико интересовање ђака за појаве на небу, **проф. Ж. Ђулум** је у ван-наставним активностима, држао ђацима предавања из астрономије (тада је овај наставни предмет носио име КОСМОГРАФИЈА). Имајући то искуство и мали телескоп, организују се предавања из астрономије са посматрањима за студенте ВПШ, ученике основних и средњих школа, војнике, старешине ЈНА и заинтересоване грађане (тада је употребљаван термин *“широке народне масе”*). Предавања су реализована како у Новом Саду, тако и по осталим градовима, а и по селима у Војводини, као један од значајних видова за образовање народа, а у складу са политиком Комунистичке партије у циљу борбе против нападних елемената у Социјалистичкој држави, борби против сујеверја и религије (за коју се говорило *“да је опијум за народне масе”*). Ова прва фаза популаризације астрономије трајала је до 1950. године.

2. Популаризација астрономије на Народним и Радничким универзитетима (1950 - 1954.)

Почетком 50-тих година XX века широм земље оснивају се бројни Народни и Раднички универзитети. Постоји забележен податак да су у периоду 1950-1953. године, **проф. Ж. Ђулум** и његов сарадник **Мирко Стојадиновић** одржали 105 научно-популарних предавања из астрономије у многим местима широм Војводине (**проф. Ж. Ђулум 78, М. Стојадиновић 27**). Обнова рада АД “Р. Бошковић” 1951. године у Београду, била је велики подстицај за још већу активност. **Проф. Ђулум** постаје један од првих чланова друштва и већ у првим годинама његовог рада убрза се међу

најактивније чланове. На Годишњој скупштини *28. фебруара 1953.* године он је изабран за члана Управног одбора АД “Р. Бошковић”.

Постоји сачуван податак да је у току **1954.** године, *проф. Ж. Ђулум* одржао 40 предавања широм Војводине, на којима је било око **12.000** слушалаца. Овако интензивном популаризацијом астрономије у Новом Саду и осталим Војвођанским местима, створени су повољни услови за оснивање прве подружнице АД “Р. Бошковић”.

3. Подружница АД “Р. Бошковић” из Београда при Вишој педагошкој школи у Новом Саду (1954 – 1962.)

Подружница је основана **22. марта 1954.** године у тадашњем Дому културе, после астрономског предавања које је одржао **Перо Ђурковић**, астроном из Београда, у оквиру циклуса популарних предавања које је организовао Народни универзитет у Новом Саду, а на иницијативу професора физике и студената ВПШ. Чланови подружнице на челу са проф. Ђулумом организују бројна предавања по предузећима у Новом Саду и Народним универзитетима у Војводини. У **марту 1955.** организована су 9 предавања из астрономије, на којима је било укупно **632** слушалаца. Предавачи су били *Ж. Ђулум* и предавачи из Београда: *В. Оскањан* и *П. Ђурковић*. По завршетку ових предавања, група слушалаца је посетила Астрономску опсерваторију у Београду.

Слика 2 . Виша Педагошка школа била у овој згради која се налази у тзв. Николајевској порти у Новом Саду.

У току **1955.** године професор **Ж. Ђулум** одржао је у Новом Саду и осталим местима Војводине **36.** предавања, а његов помоћник **М. Стојадиновић** **8** предавања. Исте године, проф. **Ж. Ђулум** покренуо је иницијативу за оснивање Народне опсерваторије у Новом Саду. У том циљу Новосадски народноослободилачки срез (у то време највећи политички

орган власти), обећао је помоћ за изградњу једног посматрачког павиљона на Петроварадинској тврђави. На жалост, ова идеја није никада реализована.

У току **1956.** године одржано је **46** предавања и **22** посматрачких вечери на којима је било **7000** посетилаца. Проф. **Ж. Ђулум** одржао је 18 предавања, **Мирко Стојадиновић** 22 предавања и 17 посматрања и млади професор **Божидар Јовановић** 7 предавања и 5 посматрања. **М. Стојадиновић** сам је направио врло занимљив “Планетаријум”, механички модел сунчевог система. Подружница је највећи део своје активности реализовала уз сарадњу са Радничким и Народним универзитетима у Војводини. Године 1956. имала је **140** чланова.

Поводом појаве првог вештачког сателита **1957.** године, организовано је **41** предавање широм Војводине и више посматрачких вечери са Петроварадинске тврђаве.

У току **1958.** године одржано је такође више предавања из астрономије и астронаутике. Подружница је имала **65** чланова.

Слика 3. Проф. Ж. Ђулум на једном од бројних предавања.

Проф. **Ж. Ђулум** у сарадњи са проф. **Петром Кубичелом** и проф. **Божидаром Јовановићем**, покренуо је **1959.** године, иницијативу за изградњу мале Народне опсерваторије на Петроварадинској тврђави. **Проф. Петар Кубичела** је направио три идејне скице (три верзије) за опсерваторију које су дате надлежним органима на разматрање. Међутим, ни ова иницијатива није реализована, а цртежи пројекта су неповратно изгубљени у лавиринтима администрације.

За **1960.** годину нема сачуваних писаних докумената о раду подружнице.

Поводом потпуног помрачења Сунца **1961.** године, одржан је велики број предавања поводом ове астрономске појаве. Млађи чланови подружнице посматрали су помрачење из Новог Сада са Петроварадинске тврђаве, а проф. **Ж. Ђулум** и проф. **П. Кубичела** били су у стручној екипи која је са

Београдске опсерваторије отишла на Хвар. Те 1961. године подружница је имала **30** чланова.

После расформирања Више педагошке школе **1962.** године и преласка проф. Ж. Ђулума на Машински факултет подружница је престала са радом. Исте године основана је мања подружница при гимназији “**Јован Јовановић – Змај**”. Она је била активна само годину дана. У току 1962. године проф. **Ж. Ђулум** одржао је 19 предавања.

1963. године проф. **Ж. Ђулум** покреће нову иницијативу за изградњу Народне опсерваторије са Планетаријумом, али сада је њена локација планирана у оквиру Универзитетског комплекса на обали Дунава. Због недостатка средстава и незаинтересованости надлежних, ни ова идеја није реализована.

Доласком на Машински факултет проф. **Ж. Ђулум** покренуо је иницијативу да се међу студентима оснује нова подружница, али у томе није имао успеха. Међутим, он наставља и даље да сам самоиницијативно држи предавања из астрономије, како у Новом Саду, тако и осталим местима Војводине. По његовом казивању, просечно је годишње држао око **15 предавања**. Следећих 10 година ништа се није мењало, све док се у јесен 1973. године, на небу није појавила сјајна и велика “**Комета Кохоутек**”.

Слика 4. Зграда Машинског факултета у којој је проф. Ж. Ђулим од 1962. до 1981. године био професор физике.

АСТРОНОМСКО ДРУШТВО “НОВИ САД” – АДНОС - ИНИЦИЈАТИВЕ ЗА ИЗГРАДНУ ОПСЕРВАТОРИЈЕ И ПЛАНЕТАРИЈУМА (1974 – 1991.) -

Појава сјајне комете **1973-ф “Кохоутек”** крајем 1973. године на нашем небу, привукла је велику пажњу шире јавности, тако да су **проф. Ж. Ђулум и Јарослав Франциски** покренули иницијативу **15. јануара 1974. године** за

обнову рада Подружнице АД из Београда. Међутим, нови законски прописи у САП Војводини то нису дозвољавали, тако да је тада покренута иницијатива за оснивање посебног астрономског друштва, првог у Војводини. **Оснивачка Скупштина Астрономског друштва “Нови Сад” – АДНОС**, одржана је **04. марта 1974. године**, на Институту за физику и математику у Новом Саду. За председника друштва изабран је **проф. Ж. Ђулум**.

Слика 5. Зграда Института за физику и математику. На првом спрату, у кабинету директора 1974. године основан је АДНОС.

Имајући у свом чланству студенте разних факултета, ученике средњих школа и грађане, чланство које из астрономије има врло скромно знање, прва акција АДНОС-а била је организација предавања из астрономије са основним циљем да се образују чланови и популарише астрономија у граду. У циклусу предавања под називом “**Астрономско вече**”, у току 1974. године одржано је 13 предавања на којима је било присутно око 800 слушалаца. Исте године организовано је прво јавно астрономско посматрање за грађане. Било је то делимично помрачење Месеца **04. јуна 1974. године**. Посматрање је реализовано на Ђачком игралишту на Лиману I, са три екипе које су вршиле фотографска, фотометријска и визуелна посматрања.

Први курс предавања из опште астрономије реализован је **1975. године**. Састојао се из 23 теоријска и 10 практичних предавања. На предавањима је присуствовало просечно 60 слушалаца (у неким случајевима 150 лица). Почетком године, проф. **Ж. Ђулум** у сарадњи са **Ј. Францистијем**, покренуо је иницијативу за изградњу Народне опсерваторије на Петроварадинској тврђави. Али она, као и више пута до тада није реализована.

Слика 6. Универзитетска стамбена зграда на Лиману I у Фрушкогорској улици 23, на IV спрату се налазио стан професора Ж. Ђулума.

У пролеће **1976.** године купљени су у САД, један већи (108/1600 mm) и два мања телескопа (80/1200; 60/900) за потребе будуће Народне опсерваторије која је требало да буде изграђена на углу Сремске и Радничке улице (адаптацијом старог фабричког водо торња). Иако су поводом 30 година Народне технике и 120 година од рођења Николе Тесле, **24. децембра 1976.** године почели радови на уређењу Народне опсерваторије, они су обустављени на пролеће **1977.** године, да би се у току лета тај цео комплекс срушио и припремио терен за изградњу Спортског центра Војводина (СПЕНС). Тако ни ова иницијатива није имала успеха, иако је Опсерваторија била већ практично до пола готова.

У току **1977.** године одржано је 20. предавања на којима је било око 1500 посетилаца.

У току **1978/79.** године одржано је 10. предавања и 11 јавних посматрања неба, на којима је било око 1300 посетилаца.

Професор **Живојин Ђулум** био је председник АДНОС-а у периоду од **1974. до 1980.** године.

У школској 1980/81. години, АДНОС организују курс из “**Опште астрономије**” у 24 предавања. На појединим предавањима било је присутно и преко 200 слушалаца. Поред *проф. Ђулума* предавачи су били још: *Б. Јовановић, Ђ. Паунић и J. Francisty.*

У школској 1981/1982. години, одржано је 21 предавање, која су била подељена у 4 циклуса: Сунце, планете, звезде и галаксије.

Поред предавања, организована су и бројна посматрања неба свих значајних астрономских појава видљивих на нашем небу.

Слика 7. проф. Ж. Тулум у својој радној соби са Ј. Францистијем 1985. године у току једног од бројних договора при писању књиге “Халејева комета”.

У сарадњи са Народном техником Војводине у пролеће **1983.** године организована је акција “**Млади истраживачи**” на Летенки, на којој је било 5 ђака-младих астронома из Војводине. У сарадњи са Социјалистичким савезом омладине Војводине на Омладинској радној акцији (ОРА) “**Нови Сад 83**”, одржано је 3 предавања и 6 посматрања телескопом.

Поводом 10 година рада АДНОС-а, од **16. до 30 септембра 1984.** године, у Дому ЈНА на Тргу Слободе у Новом Саду, организована је изложба “**АСТРОНОМИЈА У ВОЈВОДИНИ**”. На изложби је на 20 великих паноа са око 200 фотографија приказан развој астрономије у Војводини.

Слика 8. Проф. Ж. Тулум и Ј. Francisty испред зграде Опсерваторије на Петров. тврђави у октобру 1987. за време адаптације крова.

На пролеће **1985.** године покренута је иницијатива за адаптацију мале стражаре на Петроварадинској тврђави, за потребе Народне опсерваторије. У току зиме 1985/1986. године, направљен је пројекат (Пројектни биро “**Ваша кућа**”, *инг. Владимир Панић*) и прибављена одговарајућа документација, а радови на објекту трају у периоду од **октобра 1986. до марта 1987.** године. Иако по пројекту сви предвиђени радови никада нису завршени, добровољним радом чланова у периоду 1987/1990, Опсерваторија је оспособљена за рад.

Први посетиоци Опсерваторије били су ученици Гимназије “Ј. Ј. Змај” из Новог Сада, у мају 1990. године, када су кроз телескоп “Tasco 20T”, посматрали Месец.

Последње предавање у организацији АДНОС-а, *проф. Ђулум* је одржао **31. октобра 1989.** године, у Институту за физику и математику, у амфитеатру VII, на њему вероватно најдражу тему “**Астрономија од Коперника до Њутна**”. Било је присутно око 100 слушалаца. Идуће 1990. године био је лакше болестан, наиме услед лоше циркулације веома се тешко кретао, тако да је циклус предавања из астрономије први пут реализован без њега. Здравствено стање му се све више погоршавало (како је расла политичка криза у Југославији, а распад земље био неминован). Као велики родољуб, комуниста и Југословен, није могао прихватити уништење вољене домовине и почетак ратних разарања међу југословенским народима. Од једног великог ентузијасте, човека огромне енергије са безброј планова и идеја, за само неколико месеци постао је незаинтересовани старац, без амбиција и воље за животом. Живот му се напросто угасио, у његовом дому - радној соби. Заувек је заспао у вољеној фотељи **10. октобра 1991.** године, око **16 часова.**

Слика 9. Проф. Ж. Ђулум 10. маја 1985. године, на VII Националној конф. југослов. астронома у Београду.

Проф. Ћулум сахрањен је **13. октобра 1991.** године у **15 сати** на Градском гробљу у Новом Саду, у алеји заслужних грађана.

На иницијативу АДНОС-а и Културно просветне заједнице Војводине, **1996.** године, Студентски дом на лиману IV, добио је име “**проф. Живојин Ћулум**”. Грађани Новог Сада, такође га нису заборавили. Његово име носи од **1998.** године једна од главних улица у предграђу Новог Сада тзв. “**Малом Београду,**” преко пута чувене “**Најлон пијаци**”.

ПРЕГЛЕД ОБЈАВЉЕНИХ РАДОВА, ЧЛАНАКА, КЊИГА ... У ВЕЗИ СА ПОПУЛАРИЗАЦИЈОМ АСТРОНОМИЈЕ

Професор Живојин Ћулум је пре свега био велики наставник и педагог, са изванредним смислом да јасно, стручно и научно објашњава и најтеже наставне области из физике, математике и астрономије. Као такав наставник оставио је видан траг у свим школама, факултетима, народним и радничким универзитетима, на којима је предавао, где је остао запамћен као један од најбољих и највећих педагога у Војводини. Као “**расни предавач**”, који је првенство давао “**живој речи**”, мало је писао, тако да је број његових научнопопуларних штампаних књига и радова релативно скроман.

Слика 10. Рукописе својих астрономских радова, проф. Ћулум је завештао АДНОС-у.

1. **“Разговори о астрономији – Сунце и његова породица”**, ИП “Братство и јединство”, Нови Сад, **1954.** 80 страна

Ово дело може се сматрати као његова АСТРОНОМСКА МОНОГРАФИЈА. Настало је под утицајем чувене књиге М. Миланковића “Писма једног астронома - КРОЗ ВАСИОНУ И ВЕКОВЕ”, као и познатих руских популаризатора астрономије Воронцов-Вељаминова, Набокова итд. На основу заоставштине рукописа који се чувају у библиотеци АДНОС-а, утврђено је да је било планирано да књига има 6 делова (књижица), обима око 100 страна. Међутим, написано је само три. Писање књиге почело је 1. XII 1950. године. Комплетан сачуван рукопис има обим 332 стране исписане ситним и лако читљивим рукописом. Већи део, до 287. стране писан је графитном оловком, а затим од 288. стране до краја писано је налив пером-плавим мастилом. У току 1950. и 1951. године рукопис је преписиван и дорађиван тако да последња верзија од 27. новембра 1951. године има 360 страна. Од тога материјала, у току 1952. године само 93 стране је примљено за штампу и објављено у књизи као I део. У познијим годинама, у више наврата проф. Ђулум је желео да припреми наставке ове књиге, али су га у томе спречиле друге обавезе.

2. **“Продор човека и космос”**, Културно пропагандни центар, Нови Сад **1961.** Књига са слајдовима.

3. **“БОЖАНСТВО У СЕНЦИ - Помрачење Сунца кроз векове”**, фељтон у дневном листу “ДНЕВНИК”, Нови Сад, од **07. до 16. фебруара 1961.** (8 наставака)

4. **“Пут на Месећ”**, фељтон у дневном листу “ДНЕВНИК” Нови Сад, од **14. до 23. августа 1961.** (10 наставака)

5. **“Простор као физичка реалност”**, БИЛТЕН Друштва ликовних педагога Војводине, Нови Сад **1968.**

6. **„Човек у космосу“**, Културни центар Нови Сад. Нови Сад **1970.** Књига обима 234 стране са 164 слајда. То је богато илустрован серијал од 5 делова - предавања дужине 45 минута. I део “Од Икара до првих летова са животињама”, II део “Од првих летова човека око Земље до припреме за лет на Месећ”, III део “Припреме човека за лет на Месећ - припреме Аполо 11”, IV део “Лет човека на Месећ - Аполо 11”, V део “Први кораци човека на Месецу” I и II део. Предавање I-IV је са црно-белим слајдовима, а V део је направљен са слајдовима у боји.

7. *“Значај Миланковићевих резултата у проучавању осунчавања Земље за савремена истраживања примене соларне енергије”*. САНУ Зборник радова *“Живот и дело Милутина Миланковића”*, научни скуп 10.-12. октобар 1979. Београд.
8. *“Халејева комета”*, књига на 352 стране (148 илустрација) коаутор *Јарослав Францисти*. Издавачко предузеће Матице Српске, Нови Сад **1985**. Тираж 1500 примерака. Друго издање Студентски центар *“Машинац”* Нови Сад **1986**. Тираж 1000 примерака.
9. *“Халејева комета”*, фељтон у дневном листу *“ДНЕВНИК”*, Нови Сад **1985**. Фељтон је у 36 наставака излазио свакодневно у листу од **13. октобра до 17. новембра 1985**. године
10. *“Халејева комета”*, *Научно образовни филм*, ТВ Нови Сад, *Редитељ и сценариста Растислав Дурман*, *Сниматељ Мирко Пот*, *(рађено на филмској траци 16 мм)*. Трајање **26** минута. Снимано у Новом Саду, Фрушкој Гори, Београду и Сарајеву, у априлу и мају **1986**.

Слика 11. Силуета проф. Ж. Ћулума (Добијена на поклон од једног палестинског студента који је студирао на Машинском факултету).

PROF. ŽIVOJIN ĆULUM (1911-1991)
A PEDAGOGUE AND POPULARIZER OF ASTRONOMY

Life and work of professor Živojin Ćulum (1911-1991), great pedagogue and popularizer of astronomy is considered.

**ПРИЛОЗИ ЗА БИОГРАФИЈУ ПРОФ. ЖИВОЈИНА ЂУЛУМА
ИЗ АРХИВЕ КОЈА СЕ НАЛАЗИ У БИБЛИОТЕЦИ АДНОС-А**

1. ЛИЧНИ ОПИС – Војничка исправа из 1936. године

- *стас: мален*
- *лице: овално*
- *коса: смеђа*
- *очи: смеђе*
- *нос: правилан*
- *бркови: брије*
- *брада: брије*
- *уста: правилна*
- *говори: српскохрватски*
- *број величина обуће: 5*
- *број величина одела: 4*

Оцена командира за време служења у кадру :

“Способан за водника батерије 37 тт – Школу завршио са одличним успехом, карактера светлог, миран, озбиљан, уредан, дружељубив и вредан. Службу врши врло добро и са вољом – Владања примерног – кажњаван није.”

*Командир кап. I класе
Вој. А. Пржић с.р.*

2. ЗАКЛЕТВА за суплента (наставника) у Државној реалној гимназији у Горњем Милановцу, број 1637

Заклетва

Ја, Ђулум П. Живојин, заклинјем се јединим Богом, да ћу владајућем Краљу Петру II и отаџбини бити веран, да ћу се у раду придржавати земаљских закона и да ћу дужност своју савесно вршити.

Тако ми Бог помогао !

*25. октобра 1937. Заклео се
Горњи Милановац Живојин П. Ђулум
суплент
Заклетву извршио
М. Страљаковић
ПРОТОЈЕРЕЈ
СРЕЗА ТАКОВСКОГ*

3. проф. Ж. Ћулум у Новом Саду, 1944 - 1991.

Слика 12. ЛОКАЦИЈЕ (адресе) у Новом Саду, на којима је радио и живео проф. Ж. Ћулум у периоду 1944. до 1991. године.

НАПОМЕНА АУТОРА: Сва наведена имена, датуми и други бројчани подаци наведени у раду ДАТИ СУ САМО ако за њих постоји одговарајућа архивска грађа. Архивска грађа за тисање овога рада били су ИЗВЕШТАЈИ О РАДУ АД "Р. Бошковић", као и архива АД "Нови Сад" - АДНОС (рукописи проф. Ж. Ћулума).